

УДК 323.2:316.3

Роль органів державної влади у формуванні політики національної пам'яті

Вероніка Поліщук,

здобувачка вищої освіти спеціальності D4 Публічне управління та адміністрування

Миколаївський національний аграрний університет
м.Миколаїв, Україна

***Анотація:** стаття розглядає роль органів державної влади у формуванні політики національної пам'яті як важливого чинника консолідації суспільства та зміцнення національної ідентичності. Аналізуються законодавчі, виконавчі, освітні та інформаційні заходи, спрямовані на збереження історичної пам'яті, боротьбу з фальсифікаціями та популяризацію історичних знань. Особливо акцентується увага на викликах, пов'язаних із політизацією історії, регіональними відмінностями у сприйнятті минулого та міжнародним аспектом державної політики пам'яті.*

***Ключові слова:** національна пам'ять, політика пам'яті, державна влада, історична ідентичність, декомунізація, меморіальні закони, інформаційна політика, історична освіта, законодавче регулювання, колективна пам'ять.*

Політика національної пам'яті є важливою складовою державної політики, оскільки виступає умовою існування нації й вирішальним чинником формування національної ідентичності. Вона включає комплекс заходів, спрямованих на збереження пам'яті про ключові події та особистостей, боротьбу з історичними фальсифікаціями, увічнення національних героїв, а також популяризацію історичних знань серед громадян. В Україні ця політика формується і реалізується державними органами влади, які мають законодавчі, виконавчі, контролюючі та освітньо-просвітницькі функції. В умовах повномасштабної війни РФ проти України це питання особливо актуалізується оскільки історична пам'ять відіграє важливу роль в опорі агресивним впливам. Зокрема, йдеться про нову державну політику пам'яті та новітню національну пам'ять[4].

Фонд «Демократичні ініціативи» провів опитування експертів з різних регіонів України з метою дослідити, як втілюється політика пам'яті та з'ясувати можливі шляхи для результативної взаємодії між громадськістю та органами

державної влади в цьому питанні. Опитування показало значні розбіжності в поглядах на політику національної пам'яті між державними органами та громадськими організаціями. Державні структури вважають, що саме вони мають формувати цю політику, тоді як громадський сектор наполягає на ширшому залученні суспільства. Ці розбіжності свідчать про відсутність єдиного бачення розвитку української політичної нації [7].

Політика конструювання національної пам'яті – виступає процесом формування та утвердження спільної історичної пам'яті нації, який враховує певні ідеї, концепції, смисли та політичні уявлення про минуле країни. Національна пам'ять конструюється через вплив різних чинників, таких як політичні дії, освітня система, медіа, культурні події та інші. Це й процес формування колективної історичної свідомості і сприйняття, який відображається в уявленнях громадян про минуле своєї країни [4]. Для розроблення концептуальних засад державної політики пам'яті в Україні необхідно адекватно усвідомлювати сучасний стан колективної пам'яті українців [6].

Одним із найвагоміших впливів держави на функціонування історичної пам'яті є прийняття законодавчих актів щодо політики пам'яті, які закріплюють затверджені державою тлумачення історичних подій. Значимими у цьому контексті стали ухвалені Закони України «Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну», «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» та «Про внесення змін до Закону України «Про географічні назви» щодо удосконалення діяльності, пов'язаної із встановленням, унормуванням, обліком, реєстрацією, використанням та збереженням географічних назв» [1,2,3,4].

Верховна Рада України відіграє ключову роль у цьому процесі. Вона ухвалює закони, що регулюють питання історичної пам'яті, визначають офіційні державні свята, пам'ятні дати, а також статус борців за незалежність України.

Кабінет Міністрів України реалізує законодавчі ініціативи через підпорядковані державні установи. Одним із ключових органів у цій сфері є Український інститут національної пам'яті (УІНП), який займається дослідженням історичних подій, розробкою державної політики в цій галузі та здійснює просвітницьку діяльність. УІНП ініціює наукові дослідження, сприяє відкриттю архівів радянських спецслужб, координує процес декомунізації та працює над реабілітацією жертв політичних репресій.

Міністерство культури та інформаційної політики України також відіграє важливу роль у формуванні політики національної пам'яті. Воно опікується питаннями збереження культурної спадщини, підтримки музеїв, створення історичних експозицій, популяризації української культури та традицій. Завдяки діяльності цього міністерства проводяться заходи, присвячені важливим

історичним подіям, реалізуються проєкти зі створення документальних фільмів, історичних видань, інформаційних кампаній.

Важливу функцію у формуванні політики національної пам'яті виконує Міністерство освіти і науки України, яке забезпечує інтеграцію історичної правди в освітні програми. Від того, які знання отримують учні та студенти про історичні події, залежить їхнє розуміння минулого та національної ідентичності. Тому міністерство працює над оновленням навчальних програм, виданням підручників, підготовкою вчителів, щоб забезпечити об'єктивне висвітлення історії. Особливу увагу приділяють вивченню тем, що раніше замовчувалися, зокрема, діяльності Української повстанської армії, масових репресій радянської влади, боротьби за незалежність України у XX столітті.

Окремий напрям державної політики пам'яті – міжнародна діяльність. Україна докладає зусиль для того, щоб у світі визнавали правдиву історію українського народу, зокрема трагедію Голодомору як акту геноциду. Також ведеться робота з міжнародними організаціями щодо засудження злочинів тоталітарних режимів та вшанування жертв репресій.

Важливим елементом політики національної пам'яті є інформаційна робота, спрямована на широке коло громадян. Державні органи підтримують видання наукових і популярних книг, створення документальних та художніх фільмів, організацію виставок, публічних лекцій та інших заходів, що допомагають формувати національну свідомість.

Таким чином, органи державної влади відіграють ключову роль у формуванні політики національної пам'яті. Вони забезпечують її законодавче регулювання, виконання через виконавчі структури, впровадження в освітній процес та популяризацію історичної правди серед громадян. Політика національної пам'яті є важливим фактором зміцнення державності, формування національної ідентичності та згуртованості суспільства, тому її подальший розвиток має залишатися одним із пріоритетів державної політики України.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну» № 2265-IX від 22.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-20#Text>
2. Закон України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» № 3005-IX від 21.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3005-20>
3. Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про географічні назви" щодо удосконалення діяльності, пов'язаної із встановленням, унормуванням, обліком, реєстрацією, використанням та збереженням географічних назв» № 2601-IX від 20.09.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2601-20#Text>

4. Василевська Т. Конструювання політики національної пам'яті: ідеї, смисли, акценти. *Політичні дослідження*. №1 (7), 2024. С.135-158. DOI: <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2024-1-7>

5. Сова М.О. Деніжна С.О. Державно-правова політика історичної пам'яті як інструмент консолідації народів у протидії неоімперіалізму. Філософські та методологічні проблеми права. 2022. № 1(23). С.70-77. <https://doi.org/10.33270/01222302.70>

6. Концептуальні засади державної політики пам'яті. Аналітична записка. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/konceptualni-zasadi-derzhavnoi-politiki-pamyati-analitichna>

7. Виклики і перспективи політики пам'яті. URL: <https://dif.org.ua/article/vikliki-i-perspektivi-politiki-pamyati>

Abstract: *The article examines the role of state authorities in shaping national memory policy as a key factor in societal consolidation and strengthening national identity. It analyzes legislative, executive, educational, and informational measures aimed at preserving historical memory, combating falsifications, and promoting historical knowledge. Special attention is given to the challenges related to the politicization of history, regional differences in historical perception, and the international dimension of state memory policy.*

Keywords: *National memory, memory policy, state authority, historical identity, decommunization, memorial laws, information policy, historical education, legislative regulation, collective memory.*

Науковий керівник:

Шишпанова Н.О.,

канд. екон. наук, доцент, доцент
кафедри публічного управління та адміністрування
і міжнародної економіки,
Миколаївський національний аграрний університет

УДК 316.354:343.352

Роль молодіжних ініціатив у формуванні антикорупційної свідомості в Україні

Нікіта Зізда,

здобувач вищої освіти спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна